

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Francisci De Oviedo Madritani, Societatis Iesv,
Theologiæ Professoris, Cursus Philosophicus**

Ad Vnum Corpus Redactus

Philosophiæ R. P. Francisci De Oviedo Madritani Societatis Iesv Sacræ
Theologiæ Professoris Tomus II

**Oviedo, Francisco de
Lvgdvni, M.DC.LI.**

II. Diuisiones Relationum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95526)

& spirationem passiuam, vt docent Theologi omnes i. p. q. 28. art. 1. & 2. ergo cum conceptu relationis increatae, neque abstrahentis à creatura, & increata non est oppositio cum ratione positiua entis realis, quia si de conceptu relationis abstrahentis à creatura, & increata esset hæc oppositio, non posset ratio illa communis contrahi per differentiam increatae ad rationem positiuam realem, quia nulla differentia contractiua potest determinare genus ad rationem oppositam illi, quam includit secundum rationem generis præcisam. Sed ratione specialis differentie creature, nullam habet oppositionem relatio creata cum ratione positiua realis: ergo datur relatio creata, quæ sit ens reale: ergo potest hoc speciale prædicamentum constitui ex relationibus realibus. Nonnihil ab his, quæ certa sunt recessere Caietanus & Canar. i. p. q. 28. art. 2. asserentes relationes secundum esse ad neque esse ens reale, neque rationis, sed præcindere, quia secundum esse ad non est ratio respiciendi fundamentum, sed terminum, hæc autem præcindit ab ente reali, & rationis. Reiciunt passim omnes Doctores hunc dicendi modum, quia ratio ad non potest præcindi à ratione in, quia quod est ad aliud necesse est concipi alicuius ad aliud, quod est concipi in aliquo ad aliud. Secundò, etiam si ratio ad præcinderet ab ente reali, & rationis, ratio ad prædicamentalis non præcinderet, quia relationes prædicamentales sunt reales, & debent habere vltimum constitutum reale, quod est ratio ad. Vltimò, quia nihil datur commune enti reali, & rationis, neque ab utroque præcisum. Quod autem datur plures relationes rationis nemo negat, neque ideo dicendum est conceptum relationis non esse realem, quia eo ipso, quod datur relationes reales, & relationes rationis, absolute nomine relationis, relatio realis debet intelligi, semper enim in analogis nomen absolute prolatur stat pro famosiori, sic quando dicimus hominem, non hominem pictum, sed viuum intelligimus.

PUNCTUM II.

Diuisiones Relationum.

I Primò diuiditur relatio in relationem realem, & relationem rationis. Relatio realis est illa, quæ habet aliud esse præter esse obiectum in intellectu; Relatio rationis est illa, quæ tantum habet esse obiecti in intellectu. Sic relationes reales, & rationis definitio propter aliquos qui relationes omnes, quæ fundantur in cognitione effectiue ab intellectu procedente, vel in aliqua sensatione, seu intentionali operatione, relationes rationis immerito appellant, quia sicuti cognitiones etiam ab intellectu efficienter dependeant, non dicuntur entia rationis; sed realia, quia aliud habent esse præter hoc, quod est cognosci, seu esse obiecti in intellectu, sic huiusmodi relationes fundantur in operationibus efficienter ab intellectu, seu ab alia potentia sensitiua seu rationali dependentibus non relationes rationis, sed reales dici debent.

2 Secundò diuiditur relatio in relationem intrinsecam & extrinsecam. Relationem intrinsecam appellant, qui specialia accidentia distincta à fundamento, & termino pro relationibus constituunt, illam quæ intrinsecè inhæret. & informat subiectum, quod relatiuum constituit, sicuti relatio similitudinis, aut paternitatis. Relationem extrinsecam iidem appellant, quæ non importat accidens physicè & intrinsecè inhærens fundamentum: sed tantum extrinsecè, sicuti relatio domini, aut serui. Qui tenent relationes prædicamentales non esse speciale accidens distinctum à fundamento, & termino difficile possunt relationem intrinsecam assignare, quia omnis relatio includit aliquid intrinsecum subiecto relatio, fundamentum videlicet ab ipso indistinctum, & aliquid extrinsecum, nempe terminum, qui à subiecto distinguitur, & in ratione termini, nulla ratione debet intrinsecè fundamentum afficere. Nihilominus adhuc in hac sententia potest distingui duplex relatio prædicamentalis, quædam cuius ratio fundandi à termino distincta intrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione similitudinis ratio fundandi, quæ distinguitur à termino intrinsecè est subiecto relatio, & hæc dici potest intrinsecè relatio. Alia est relatio cuius ratio fundandi adhuc à termino distincta extrinsecè est fundamentum, sicuti in relatione paternitatis ratio fundandi est actio generatiua distincta realiter à termino, & extrinsecè subiecto relatio relatione paternitatis.

2 Tertiò diuiditur relatio in relationem mutuum, & non mutuum. Relatio mutua est illa, cuius terminus iterum illius fundamentum tanquam terminum respicit eadem, aliāve distincta relatione, sicuti relatio inter duo alba, quorum vtrumque relatione similitudinis ad alterum refertur, & inter Patrem, & Filium. Relatio non mutua est illa, cuius terminus nulla relatione ferit fundamentum, sed tantum vnum illius extremum relatum dicitur. Exemplum vulgò adducitur inter Creatorem, & creaturam, quia ista refertur ad Creatorem, & Creator ad creaturam non refertur. Exemplum rem modò explicet, illius verò veritatem postea discutiam.

3 Quartò, Relatio mutua subdiuiditur in relationem equiparantiam, & disquiparantiam. Relatio equiparantia dicitur, quando vtrumque extremum eodem modo constituitur relatum, sicuti duo alba, quorum vtrumque simile dicitur. Relatio disquiparantia est quando diuerso modo referuntur extrema, in quibus est mutua relatio, sicuti substantia generans, & substantia genita, quarum hæc filiatione refertur, & illa paternitate.

4 Quintò, Relatio diuiditur in relationem secundum esse, & secundum dici. Sentiant multi relationem secundum dici, coincidere cum relatione rationis, quia illa dicimus, quæ cognoscimus, & ita idem est relatio secundum dici, ac secundum cognosci, relatio autem secundum cognosci erit, quæ nullum aliud habet esse præter cognosci. Hæc congruè dicta sunt, nihilominus communis sententia aliter relationem secundum dici explicat. Sentiant multi relationem secundum dici esse relationem transcendentalem, & relationem secundum esse, esse relationem prædicamentalem, sed plures alij reuocant rem ita componi, quia relatio transcendentalis non tantum dicitur relatio, sed propriè, & strictè relatio est. Non multum premit ratio, quia relatio transcendentalis, quæ verè est relatio transcendentalis, quatenus eodem modo significatur, ac prædicamentalis poterit appellari, prædicamentalis secundum dici. Alij relationem secundum esse appellant illam, ex vi cuius fundamentum verè est relatum, & relationem secundum dici eam, ex vi cuius fundamentum non est relatum, sed apprehenditur per ordinem ad aliud, seu instar aliud rei distinctæ ab ipso. Sic Angelum, quatenus instar iuuenis apprehenditur, relatum appellamus secundum dici, non quia ex vi huius apprehensionis relationem aliquam fingamus tenentem se ex parte obiecti directi, neque Angelum relatum esse apprehendamus, hoc enim esset relationem rationis effingere; sed quia Angelum ex modo concipiendi apprehendimus, ac si esset relatiuus, quæ relatio tota consistit in nostra cognitione, & nimis est fundamento extrinsecè, differtque à relatione rationis, quia relatio rationis est obiectum cognitionis ex vi cuius fit, & non formaliter in ipsa cognitione consistit, relatio autem secundum dici non se tenet ex parte obiecti cogniti; sed est formaliter ipsa cognitio, quæ obiectum cognitum extrinsecè relatum denominat. Sic relationem secundum dici explicat P. Soar. disp. 4. sect. 3. n. 8. & alij quam plures. Ego in hac re nihil inuenio definiendum, quæritio enim est, quid authores intelligant nomine relationis secundum dici, quia certum est relationem quocumque modo ex supra dictis potuisse non sine aliquo fundamento appellari secundum dici. In quæstione de mente authorum, illorum scripta consulenda sunt, apud quæ varias reperi sententias, neque aliquam inuenio cui stare teneamur. Arist. enim cui in hac materia subscribendum erat nullibi suam nobis mentem aperuit, quapropter liberum cuique erit sic, vel aliter relationem secundum dici explicare, cum quilibet dicendi modus Doctores non paucos pro se habeat.

5 Sextò, Scotus diuisit relationem in relationem extrinsecus aduenientem, & relationem intrinsecus aduenientem. Relatio intrinsecus adueniens est illa, quæ posito fundamento, & termino illico necessariò confurgit, talis est relatio similitudinis, & hæc relatio intrinsecus adueniens prædicamentum ad aliquid constituit iuxta Scoti mentem. Relatio extrinsecus adueniens est illa, quæ posito fundamento, & termino non necessariò confurgit, sed quidquam aliud desiderat vt pullulet, talis est actio, quæ non eo ipso, quòd sit principium effectiui, & passiuum, necessariò affurgit, sed necessaria est applicatio inter vtrumque, & hæc relatio extrinsecus adueniens non hoc speciale prædicamentum constituit, sed ad sex vltima prædicamenta attinet. Diuisionem hanc solidè impugnatur P. Soar. disp. 48. Metaphysic.

phyfic. sect. i. vnum, vel alterum argumentum in illam attingam. In primis, vt bene notat Soar. malè has relationes, quas extrinsecus aduenientes appellat Scotus ad sex vltimi prædicamenta reducit, quia vno inter materiã, & formã substantiã non ad aliquid ex sex vltimis prædicamentis, sed ad prædicamentũ substantiã pertinet, & eodẽ iure dicenda est relatio extrinsecus adueniens, quo secundũ sententiã Scoti actio dicitur relatio extrinsecus adueniens, sicut enim posito principio actiuo, & passiuo expectanda est actio, sic posita materiã, & forma expectanda est vno: ergo neutra necessariò resultat ex fundamento, & termino secundũ sententiã Scoti: ergo vtraque est extrinsecus adueniens. Secundò impugnatur eadem diuisio: Præsentia, & duratio necessariò confluntur posito fundamento, quia implicat dari entitatem in rerum natura non respondentem tempori imaginario, seu reali actũ, vel potentia existentem, quomodo cumque duratione connotetur, & saltem naturaliter, in multorumque sententiã, etiã supernaturaliter nequit existere creatum sine præsentia, ex vi cuius cõstituitur in spatio determinato: ergo si duratio, & præsentia sunt relationes, non dicendæ sunt extrinsecus aduenientes secundũ Scoti sententiã, sed extrinsecus aduenientes, si quidem necessariò resultant ex fundamento, & illa dicenda est relatio intrinsecus adueniens, quæ posito fundamento necessariò resultat. Tertio contra eandem sententiã sic arguo: Relatio intrinsecus adueniens, vel oritur necessariò ex fundamento, & termino, & seclusa ratione fundandi, vel ex fundamento, & termino ratione fundandi posita. Primum dici nequit, quia posito Petro, & Ioanne, qui sunt fundamentum, & terminus relationis paternitatis, non oritur talis relatio quovsq; intercedat actio generatiua. Secundum commune est omnibus relationibus, nulla enim est, quæ posito fundamento, termino, & ratione fundandi, necessariò non oriatur: ergo ex hoc capite non rectè diiudicat Scotus relationem in relationem quandam intrinsecus aduenientem, & aliam aduenientem extrinsecus. Commune esse omnibus relationibus oriri necessariò posito fundamento, termino, & ratione fundandi, & nullam sine his omnibus assurgere probat exemplum iam datum, quia sicut ex duobus hominibus non resultat necessariò relatio paternitatis, quovsq; intercedat generatio, sic ex duobus ignibus non resultat relatio causæ, & effectus, quovsq; intercedat actio, quia hic ab illo procedat, & hac interueniente non potest non oriri. Ratio à priori est, quia sicut in viuientibus generatio est ratio formalis fundandi relationem paternitatis, & filiationis inter vtrumque viuens, sic in non viuientibus actio, quæ vnum ab alio procedit, est ratio formalis fundandi relationem, ex vi cuius producens refertur relatione causæ, & productum relatione effectus. Vltimò inquiri, cui sit extrinsecus adueniens relatio actionis, an principio effectiuo, an ipsi subiecto: si principio effectiuo quod est relationis subiectum, etiam relatio similitudinis extrinsecus est parietis, & etiam albedini, quia posito pariete cum albedine inherente adhuc dependet relationis ortus ab aliquo extrinsecus, videlicet ab alio albo, quod sit terminus relationis. Si dicat Scotus relationem esse extrinsecus aduenientem ipsi actioni, efficitur in illum arguitur, qui actio per se ipsam refertur ad terminum, ad quem non potest non referri, & in hoc sensu potius relationes prædicamentales dicendæ essent extrinsecus aduenientes. Docet P. Soar. n. 5. non esse multum cum Scoto contendendum si per relationes extrinsecus aduenientes intelligat relationes transcendentales, sicut ab hoc loquendi modo cauendum sit. P. Arriaga ait disp. 12. sect. 2. n. 7. sustineri posse Scoti diuisionem, si per relationes intrinsecus aduenientes explicaret illas, quæ adæquatè sunt essentielles fundamento, quas transcendentales vocamus, & per relationes extrinsecus aduenientes illas, quæ fundamento essentielles non sunt. Sed quam longè absit ab vtraque explicatione Scoti mens, rectè infertur ex eo, quod in oppositas sententiã ab authoribus trahatur.

7 Celebris est alia diuisio relationis in relationem prædicamentalem, & transcendentalem, de qua latè dicã Contr. ro. punct. i. vbi postquam naturam relationis prædicamentalis explicuero, illam à relatione transcendentali diuidã.

8 Vltimò relationes prædicamentales in tria genera Aristoteles partitus est. Primum genus relationis prædicamentalis fundatur in vnitate, quæ vnitas non est talis formaliter, neque realiter, neque per rationem, sed tantũ fundamentaliter, sicuti intercedit inter principia operatio-

num similis: nullo enim intellectu cogitante inter Petrum, & Ioannem nulla intercedit vnitas formalis, neque realis, neque rationis, sed tantum fundamentalis, ratione cuius fundamentalis vnitas potest esse in substantiis, quæ sunt principium similium operationum, & fundat relationem identitatis, talis est, quæ intercedit inter Petrum, & Ioannem eisdem speciei, qualis est inter duo subiecta habentia albedinem, & hanc vnitatem sequitur relatio similitudinis. Tertio potest esse hæc vnitas secundum mensuram extensionis quantitatis, & ex hac vnitate assurgit relatio æqualitatis. Vnde ex Arist. ea, quorum relatio assurgit relatio æqualitatis relationem habent, illa verò quorum qualitas est vnitas habent relationem similitudinis. Vltimò illa, quorum quantitas est vna secundum mensuram extensionis æqualitatis relatione gaudent. Sub eodem genere collocantur relationes his oppositæ videlicet relatio diuersitatis in his, quæ natura differunt vt homo, & leo, relatio diuersitatis in his, quæ quæ qualitate differunt, sicut album, & nigrum, & relatio inæqualitatis in his, quæ differunt in mensura extensionis quantitatis, sicut palmus, & vlna.

Secundum genus relationis ab Arist. assignatum, fundatur in actione, vt relatio causæ ad effectum, & effectus ad causam, Patris ad Filium, & Filij ad Patrem, ignis producentis ad ignem productum. His adiunxit Arist. alias relationes, quæ verè relationes non sunt, neque in vera actione fundantur, sed quasi in actione vt relatio domini ad seruum, magistri ad discipulum.

Tertium genus ab Arist. assignatum relationes non mutuas continet, sub his constituit Arist. relationem mensuræ ad mensurabile, scientiæ ad obiectum, visus ad visibile, in quibus actus sciendi, & videndi relationem dicunt ad propria obiecta, hæc verò minimè ad hos actus referuntur, quia color, & cuiuscumque obiecto, quod cognoscitur nimis extrinsecus est videri, & cognosci. Annumerat hoc genus relationis Philosophus inter relationes prædicamentales, quia de illo, & de aliis promiscuè egit, & passim relationes prædicamentales, & transcendentales permiscuit, non quia relationes in hoc genere contentæ prædicamentales sint, ostendam enim Punct. 6. n. 2. inter transcendentales annumerandas esse.

PUNCTUM III.

De fundamento, termino, & ratione fundandi.

1 IN omni relatione reperiuntur fundamentum, terminus, & ratio fundandi. Fundamentum dicitur illud, quod relatum denominatur, & dicitur respiciens aliud terminus appellatur illud, quod respicitur, seu in quod relatio tendit. Ratio fundandi est illud, ratione cuius immediatè fundamentum relationem sortitur, vt illud quod vltimò requiritur ex parte fundamenti, vt relationem subeat. Fundamentum, & terminum necessariò esse distinguenda, non solum per rationem, sed etiam realiter, omnium consensu stabilitum est de distinctione rationis fundandi à fundamento nonnulla potest esse dubitandi ratio.

In relationibus primi generis fert communis sententiã non distinguere rationem fundandi à fundamento, quia absque illa ratione fundandi distincta duæ substantiæ subiectæ relationem identitatis, & duæ albedines relationem similitudinis, & duæ quantitates relationem æqualitatis, ita P. Soar. disp. 47. sect. 7. ad finem. In relationibus secundi generis dari rationem fundandi distinctam à fundamento sentiunt omnes, qui actionem à principio effectiuo distinguunt, quia in huiusmodi relationibus ratio fundandi est actio, & principium actiuum est fundamentum. In relationibus tertij generis nulla est difficultas, quia huiusmodi relationes, non solum secundum fundandi rationem, sed etiam secundum se ipsas adæquatè identificantur cum fundamento, & relationes prædicamentales non sunt, sed transcendentales.

2 Circa relationes secundi, & tertij generis, & secundum relationes primi generis, quæ fundantur in vnitate substantiæ, seu essentia assentitur cõmuni sententiæ, quæ supra circa hanc rem modò exposui. Circa relationes, quæ fundantur in vnitate qualitatis, & in vnitate quantitatis, seu circa relationes similitudinis, & æqualitatis mihi difficile est nõ esse philosophandum eodem modo, sic de relationibus secundi